

TISZAJENŐ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV TARTALOM

1.	BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	3
2.	TISZAJENŐ BEMUTATÁSA	5
3.	ÖRÖKSÉGÜNK	8
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA	21
5.	A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK	32
	5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	32
	5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA	58
6.	JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK	60
7.	JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	63

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

A kézikönyv bemutatja Tiszajenő település természeti környezetét, épített örökségi és természeti értékeit, mindazon elemeket, melyek a településre jellemzőek.

A kiadvány segítséget szeretne nyújtani az építetőknek, akik itt szeretnék leélni az életüket és környezetbeillő, esztétikus házat álmodnak és ehhez minőségi környezetet szeretnének megteremteni. Segítség szeretne lenni a tervezőknek, aki igyekszik megvalósítani a megrendelője elképzelését oly módon, hogy figyelembe veszi az épített és természeti környezetet és olyan házat tervez, amely szemet gyönyörködtet, környezetbeillő és esztétikus.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelezőnek, azonban figyelembevételükkel elkerülhetjük, hogy a település karaktere megváltozzon, elősegítjük, hogy a kialakult jellegét megőrizze és erősítse azt. A kézikönyv folyamatosan formálódik, a létrejövő újabb és újabb épületek, műtárgyak, természeti környezet folyamatosan alakítják, bővítik tartalmát.

A kézikönyvben nem tudjuk feltárni a település teljes egészét, nem tudunk bemutatni minden épületet, de törekszünk a legjellegzetesebb, a település karakterét, arculatát meghatározó példákat bemutatni a teljesség igénye nélkül.

Célunk, hogy a kézikönyvet olvasó, lapozgató reális képet kapjon Tiszajenőről és áttanulmányozva a kézikönyvet kibontakozzon előtte a településkép.

Ajánljuk mindazok figyelmébe, akik építkezni, felújítani, bővíteni szeretnének és azoknak is, akik csak álmodoznak, vagy szeretnék jobban megismerni környezetüket, és ajánljuk azoknak is, akik érdeklődnek a település iránt.

2. TISZAJENŐ BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Tiszajenő Jász-Nagykun- Szolnok Megye délnyugati részén, a Szolnoki – ártér kistáj területén, Pest megyével határos település. A település a megyeszékhelyről közúton a 4625. jelű, Szolnok - Tizsakécske országos mellékúton közelíthető meg, Pest megye irányából, Cegléd felől a 4609. jelű országos mellékútról érhető el. Szolnok és Kecskemét városain keresztül az ország távolabbi településeinek közúti megközelítése is megoldott.

A község igazgatási területének látványát meghatározzák a természeti értékekben gazdag, tájképileg változatos és értékes területek: a széles, nagy füves puszták, az erdővel szegélyezett Tisza ártere és vízfelülete, a védművek határozott és kanyargó vonala, a hullámos felszínen lévő mezőgazdasági és a kertgazdasági tájat jellemző telepített növényzet (elsősorban gyümölcsfa ültetvények), valamint a széles, nagy legelők természetes és természetközeli növénytakasulásai.

A tájképet elsősorban löszös, homokos felszínű hátsákon látható gyümölcsös területek, szőlőskertek és tanyaépületek és a hozzá tartozó kertek, állattartó majorok látványa, szabályos elrendezésű mezőgazdasági utak, közlekedési területek és belvízelvezető csatornák, ezekhez kapcsolódó erdősávok, kisebb kiterjedésű erdők jellemzik.

A település utcaszerkezete szabályos, mérnökiileg tervezett, egymással párhuzamos és egymásra merőleges utcákból áll. Az egykori történelmet, a régi szőlősterületek keskeny utcái idézik. A régi lakóházak utcavonalban történő elhelyezkedése, több esetben leszűkíti a közlekedési teret és megmutatja valaha milyen keskeny utcákon közlekedtek.

A település lakóinak száma 1635 fő, belterülete 157,8 hektár, külterülete 2656 hektár.

A település tiszta, rendezett, gondozott, az itt lakók igényesek a környezetükre. A családiházaknál jellemző a gyümölcsös és konyhakerti növénytermesztés. A hétvégiházas területeken szőlők és gyümölcsfák vannak.

Tiszajenőn az infrastruktúra teljesen kiépült, a vezetékes víz, gáz és szennyvízelvezetés megoldott. A településen működő egyházi fenntartású általános iskolába más településről is járnak tanulók. Az óvoda szintén egyházi fenntartású, mindkét intézményt a közelmúltban teljesen felújították.

A községben élők művelődését könyvtár és művelődési ház szolgálja.

A település három hosszú utcája a Vasút út, a Rákóczi út és az Arany János út egymással párhuzamos, mindegyik utcán a keskeny hosszú, szalagszerű telkek alkotják a telekstruktúrát. Jellemző a keskeny utca, az oldalhatáron álló beépítés. A telkek beépítése változatos megtalálható klasszikus utcára merőleges gerincű jellemzően tornác nélküli parasztház éppúgy, mint az 1960-70-es évek kockaháza, és egyes részeken tetőtérbeépítéses, modern házak épültek összetett tetőidommal.

A következő fejezetekben bepillantást nyerhetünk Tiszajenő épített és természeti örökségébe, valamint a településen lévő jó példákból is ízelítőt kapunk. Az ajánlásokat a településen építeni, felújítani, átalakítani vágyók számára állítottuk össze.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

“A település igazgatási területe valószínűleg már az újkőkortól (neolitikum) lakott terület volt (Tiszajenői-Szárazérpart: ezeket a leleteket különféle vándorló, halászó, vadászó, gyűjtögető csoportok hagyták maguk után). A vízjárta alföldi tájon a magaslatok voltak megtelepedésre alkalmasak, így Tiszajenő határában is különböző korok emlékművei kerültek elő. Bronzkori lakóházak, a község más részén szkítákra, szarmatákra utaló leleteket tártak fel (Tiszajenő-Kecskéspart). X. századi temetője honfoglalás kori betelepülését jelzi (katonáskodó középréteg temetője Tiszajenő-Eperjesi telep). Az Árpád-korban és a középkorban is lakott hely (Tiszajenő-Bólépart régészeti lelőhelyek.)

A község neve valószínű az ómagyar Jenő törzshöz tartozók települését jelenti, a Tisza-előtag a folyó mellékére utal.

Tiszajenő birtokosai (Földváry család) csak 1800-ban szerezték vissza a pusztaként említett területet és bérbeadás útján értékesítették a határát. Bérlője Vezseny földesura, Podmaniczky báró engedélyezte vezsenyi jobbágynak, hogy a pusztán szőlőt telepítsenek.”

(Forrás: Adatok Szolnok megye történetéből)

Eredetileg Vezseny határának homokos részén települt, a vezsenyiek használta szőlő területén, ahol ideiglenes lakhelyül szolgáló ágfás – szelemenes gunyhókat emeltek a Vezsenyiek. Az állandó lakások nagy részét jövevény katolikusok építették, kezdetben hagyományos formájú, háromosztatú (szoba – konyha – kamrából álló) épületeket, az 1950-es évektől pedig sátozott, négyzet alaprajzú házakat. A település szabályos, mérnöki tervezett egymásra merőleges utcákból áll.

Tiszajenőn műemlék, műemléki terület nem található. Történetéből adódóan épített értékek csak a XIX. századból maradtak fenn. A hagyományos, népi lakóházak közül még néhány eredeti formájában fennmaradt, azonban, több épületet az idők folyamán átalakítottak, átépítettek.

Jellegetesek az utcára merőleges gerincű valamikor háromosztatú népi lakóházak, melyek már megépítésükkor egy zárt tornáccal épültek, a tető nem szimmetrikus, a tornác irányában kisebb lejtésű. A házak tipikusan három ablakosak, melyek közül kettő a fő tengelyben, míg egy szélén található. Egyes épületeknél a tornácvég ablaka csak „jelzés” értékű, eredetileg befalazott.

Nagyon szép részleteket találunk a fából készült nyílászárókon, melyek a jellegzetes faragott kidolgozást mutatják.

Az épített értékekhez tartozik az iskola melletti harang.

A település épített örökségéhez tartozik a Község iskolája, melyet

1923-24-ben építettek, melynek emlékét tábla is megőröki a régi épületen. Az iskola bővítésére 1970-ben került sor, majd újabb bővítés történt 1990-ben. Az iskola szép példája a különböző korszakok építészeti stílusának együttélésére.

A település történelmével magyarázható a nagyterjedésű külterületi tanyavilág. Ma is több lakott tanya található Tiszajenő külterületén, melyek utcásorokat alkotnak, vagy már csak egyedül állnak.

A külterületi tanyavilághoz tartozott a kápolnás iskola, mely az 1960-as évekig általános iskolaként működött, kápolna részében pedig miséket tartottak.

Az épület jellegzetessége a kápolna, mely az egyik végében található sokszögletű alaprajzzal.

Az egyházi tulajdonú épület mellett harangláb áll.

A folyószabályozást követően megnövekedett a szántók, a gyümölcsösök és a szőlők területe, csökkent az időszakosan elöntött rétek-legelők nagysága.

Az ármentesített külterületen szárazabb, kemény, kötött talajú földek csekélyebb hozamúvá váltak, megváltoztatva a gazdálkodás eddigi szerkezetét. A földművelés a gépesítéssel korszerűsödött, belterjes, istállózó állattartás jelentősége is növekedett.

Változást hozott a falu életébe, hogy 1922-ben a MIRA gyógyvíztelep kútcsoportjait telepítették. Angol tőke bevonásával palackozó üzemet, raktárakat építettek komplex gyógyvíztermelést hoztak létre.

A gyógyvíz lelőhelyet 1920 és 1922 között fedezték fel kútásás közben. Hankó Vilmos vegyvizsgálata (MIRA a környező országok legtöményebb glaubersós vize, mert pl. kétszerannyi benne az összes oldott anyag (18,8 g/l), mint a karlsbadiban vagy a marienbadiban) és Liffa Aurél földtani és vízföldtani vizsgálata alapján a Magyarhoni Földtani Társulat Hidrológiai Szakosztályán beszámolt és bemutatta a földtani és a védőterületi térképét is. 1922-ben elkezdődött a keserűvíz és a glaubersós víz palackozása és forgalmazása. A gyógyvíz neve, a MIRA, a latin mirabile csodálatos szóból származtatható. A gyógyvízzé nyilvánítás után, nem csak belföldön, hanem külföldön is értékesítették. Neves orvosok vizsgálatait főként az epebántalmakra jó hatású vízzel javasoltak ivókúrákat.

A település határában három ma is üzemelő különleges összetételű (glauber-sós) hidrogeológiai védőidommal védett gyógyvíz kút található.

A település épített értékeihez hozzátartozik a vasútvonal mellett meglévő raktár-korábbi

malom - épület. A nyerstégla falazattal épült épület megőrizte egykori formavilágát, jellegzetessége a nyílászárók fölötti boltívek. A raktár épületek egyik legszebben fennmaradt típusa, eredeti ablakai sok osztásúak, a fix üvegtáblák biztosították a bevilágítást. A kétszárnyú hatalmas fa bejárati ajtó eredeti formájában maradt fenn.

Az új, önálló község 1954. november 28.-án a Vezsenyi szőlők és Pusztajenő külterületi lakott helyeiből alakult meg. Ezt követően alakul ki Tiszajenő jellegzetes mai település-táji képe és a jelenlegihez hasonló tájhasználat.

Ma még csak a település szimbóluma és a településképhez tartozó érték, azonban egykor örökség lesz a szép templom, melyet a központi részen teresedés közepén építettek. A nem hivatkozott, de egyszerűségében, kivitelében kiemelkedő épületre méltán büszke lehet a település.

A templom melletti téren kapott helyet II. világháború katonai és civil áldozatainak emléket állító galamb, melynek szárnyai alatti emléktáblán a falu hősi halottainak névsora látható.

A temetőben, a ravatalozó előtt látható az a harangláb, mely 2012-ben került felavatásra. A haranglábát helyi mester készítette, megjelenik rajta Tiszajenő jelképe, a szőlő, hosszú indasoron.

Természeti értékei közül kiemelkedő a Közép – Tiszai Tájvédelmi Körzet és a Jászkarajenői puszták Európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű terület, vagy röviden Natura 2000 terület. A Natura 2000 területeken kiemelt jelentőségű közösségi élőhely típusok találhatók, és az ott élő állatok és növények élőhelyének, a biológiai sokféleség fenntartása kiemelt jelentőségű.

A településen külön jogszabállyal védett, országos jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt áll a Közép – Tiszai Tájvédelmi Körzet, mely Tiszajenő külterületén a Tisza folyó medrét és parti sávját foglalja magába. A természetvédelmi területen a vízállástól, vízjárástól függően több egymástól eltérő növénytakarulás és faunájú területet különböztetünk meg.

Tiszajenő külterületén a kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területek kijelölésére a község határában található pannon szikes sztyeppék és mocsarak, iszapos partú folyók, síksági pannon löszgyepek, folyóvölgyek mocsárrétjei, enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők, valamint keményfás ligeterdők élőhelytípusok megőrzése érdekében került sor. A területen fokozottan védendő állatfajok a halványfoltú küllő, széles durbincs, selymes durbincs, réti csík, garda, nagy hőscincér, szarvasbogár, tompa folyamkagyló és vidra.

Tiszajenő határában egyedülálló, sajátos pusztai és ártéri növényzet és állatvilág rovar- és madárfajok sokasága található.

A védelem alatt álló területeken a természetvédelem elsődlegességet élvez, a növény és állatfajok élőhelyei, fennmaradásuknak feltételei megőrizendők.

A Tiszajenő határában található védett természeti érték a 200 hektáros gyepterület, a Nagy-rét. A Jászkarajenő felől érkező Kőrös-ér északnyugaton a gyepterület határánaál elkanyarodva megkerüli a

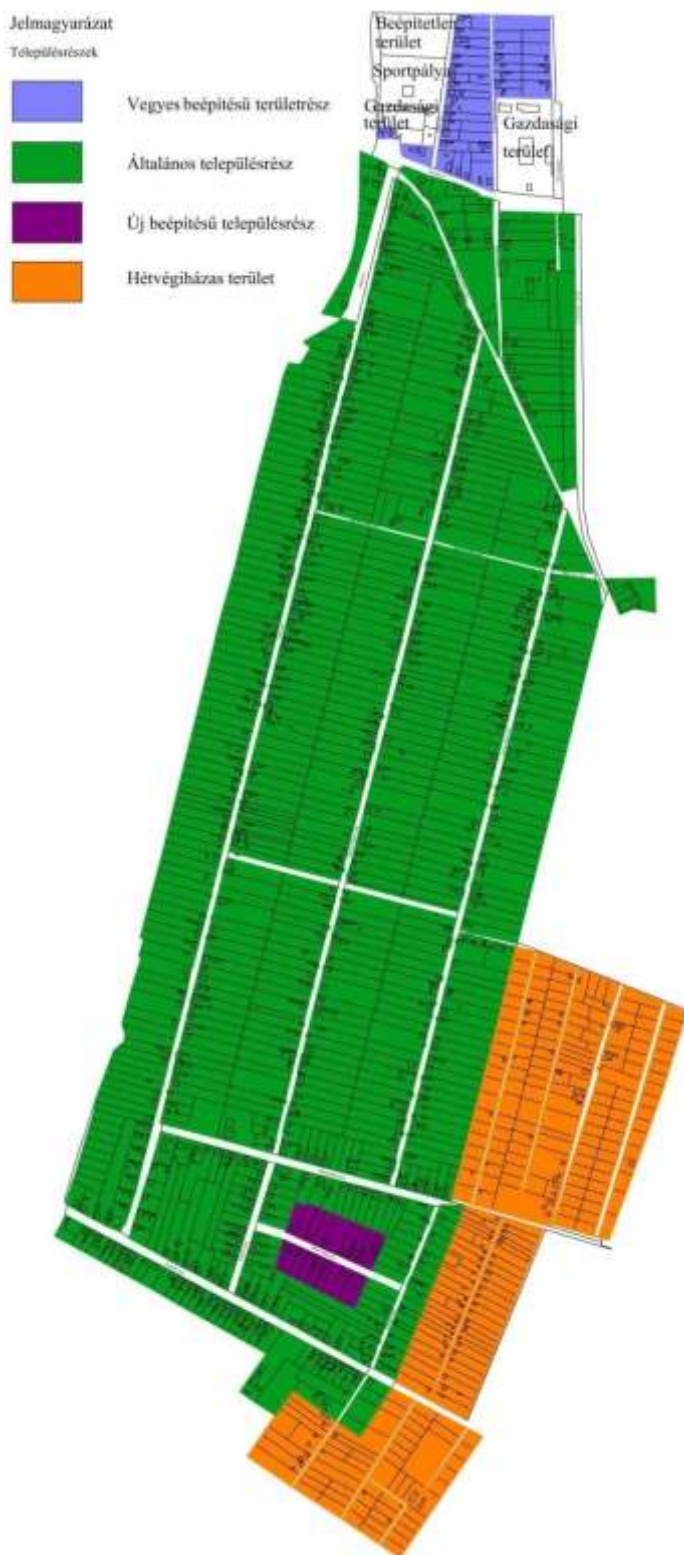

Vár-dombot és mélyen bevágva torkollik a Tiszába. A XX. század közepén csatorna építéssel lerövidítették az útját: az átvágás a Vár-domb másik oldalán fut.

A gyepek nagy részén a felszíni szintkülönbség alig 20-40 centiméter, de ez a mikrodomborzati változás is elegendő a nedves gyepek mozaikosságának kialakulásához. A fokozatos kiszáradás miatt a mélyebb fekvésű területeken nedvességkedvelő növényfajok élnek. A vegetáció mintázatából jól látszik a felszíni kicsi szintkülönbség. Az emberi szem számára síknak tűnő területből jól láthatóan emelkedik ki a 3,5 méter magas Vár-domb.

Tiszajenő természeti értékei mellett régészeti területei is az örökségi értékeket képviselik. A településen módszeres régészeti kutatások nem folytak. Tiszajenőn három jellegzetes kiemelkedésről feltételezhető, hogy kunhalom, a Belterület I. rézkori temetkezési halom, a Belterület II. rézkori halom és a Vártó – part, mely település vagy középkori földvár. A település bel és külterületén négy megelőző feltárást igénylő régészeti lelőhely található. A régészeti lelőhelyeken feltárt értékek a település múltjának emlékei, melyek megőrzése, érintetlenül hagyása biztosítja az utókor számára a település történetének megismerését, a hajdanvolt civilizáció történetének kutatási lehetőségét.

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

Tiszajenő történelmével, kialakulásával, településarculatával magyarázható, hogy a belterületen kisebb karakterbeli eltérésű településrészeket tudunk lehatárolni.

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRESZ

Az általános településrészen a közterületek jellege, az utak szélessége, mind az utakon belüli épülettípusok, telepítések hasonló vonást mutatnak. Jellemzően az utcákon belül megtaláljuk a hagyományos utcára merőleges gerincű „hosszúházat”, a kockaházak és a tetőtérbeépítéses épületeket is.

*A hosszúházak
utcára merőleges
gerincűek,
jellemzően 40-45*

fokos tetőhajlásszöggel, égetett agyagcserép fedéssel épültek. Utára 1-3 ablakosak, tornácuk falazott. A sötétebb lábazatot világosabb fal emeli ki. Az oromzat fűrészelt fa, díszítés nélkül, vagy falazott oromzat.

Az 1950-70-es évek kockaházai sátoztetők, 38-42 fokos tetőhajlásszöggel, jellemzően utcára két nagyobb méretű, gyakran háromszárnyú ablakkal. Bejáratuk oldalról kisebb előlépcsős tornáccal vagy hátulról teraszról nyílik. Jellemzően Tiszajenőn sötétebb lábazat, pasztellszínű falazat és natúr színű cserépfedés a legjellemzőbb.

A modern házak két nagy típusa képviselteti magát a településrészen, egyrészt a

tetőtérbeépítéses épületek, valamint az alacsonyabb hajlásszögű nagyobb alapterületű, tagolt tetőformájú földszintes épületek.

A településrészre elmondhatjuk, hogy a lakótelkeknél jellemző az oldalhatáron álló beépítés, a földszint vagy földszint és tetőtérbeépítéses épületmagasság, a visszafogott színvilág, a természetes anyagok használata. Megfér egymás mellett a hagyományos lakóház, a sátortetős kockaház és a modernebb épület is.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a település általános településrészén a kialakulthoz igazodva oldalhatáron álló beépítést kell alkalmazni, és a szomszédos telkeken lévő lakóházakhoz igazodva utcára merőleges gerincű házat, az utcaszakaszra jellemző tetőhajlásszöggel építsünk, vagy a sátortetős házak mellé sátortetős, vagy esetleg összetett tetőidomú épület épülhet. A szélesebb telkeken utcával párhuzamos gerincű szárnyat, vagy keresztbe beforduló belső épületszárnyat is alkalmazhatunk, vigyázva arra, hogy ne vágja ketté a kertet elő és hátsókertre.

Tiszajenőn a házak elengedhetetlen tartozéka tároló, mely a kerti szerszámok, a termények tárolására szolgál. Javasolt a tárolók, a kiegészítő épületrészek főépülettel együtt tervezése, mert így összhangban, esztétikusan megvalósulhat a telek beépítése. Ugyanez igaz a kerítésekre is, melyek a lakóházzal együtt egységet képeznek. Figyeljük meg a településen a kerítések jó példáit és azokhoz hasonló, lehetőleg áttört kerítést építsünk. Az áttört kerítés kertünk átszellőzését biztosítja, valamint a kert szépségeit megmutatja.

Jellemzően kisebb egységek 3-4 épület jellegzetes, hasonló utcaképet mutat. A házak tartozéka a kerítés, mely egyrészt a közterülettől elválasztja az épületet, másrészt telekhatároló szerepet is betölt.

VEGYES BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

*A főközlekedési út és a vasút által
határolt részen kialakult*

vegyes beépítésű településrész eltér a település nagy részétől, ezen a részen megtaláljuk az 1 emeletes épületeket, a kockaházakat.

A településrészen jellemzően szélesebb, szabályos utcák alakultak ki, általános az előkertes épület elhelyezés.

ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

Tiszajenő belterületének középső részén telekosztások eredményeként alakult ki az a településrész, ahol az

1990-es évek körül tetőtérbeépítéses épületeket építettek.

Az oldalhatáron álló, jellemzően nyeregtetős épületek előkertesek, modernek.

Utcán belül közel azonos gerincmagasságúak és tetőhajlásszögűek. Egységes utcaképet alkotnak és jellemzően nagy közterületi zöldfelület eredményeként egy kellemes kertvárosias környezet alakult ki.

A tetőtérbeépítéssel rendelkező családiházak oldalhatáron állóan épültek, rendezett kerttel és zöldfelülettel vannak körülvéve. A kerítések magassága közel azonos és áttört kivitelűek.

HÉTVÉGIHÁZAS ÜDÜLŐTERÜLET

A szőlős területen a hétvégiházak mellett néhány állandó lakás is megtalálható, jellemzően keskeny telkek alakultak ki, keskeny hosszú utcákkal és oldalhatáron álló, utcára merőleges gerincű épületelhelyezéssel. Több tetőtérbeépítéses hétvégiház is megtalálható a területen a földszintesek mellett.

A kialakult oldalhatáron álló beépítést kövessük új épület építésénél. Javasolt az utcára merőleges tetőgerinc, tetőhajlásszög tekintetében pedig fontoljuk meg a környező hétvégiházakhoz való illeszkedést és érdemes a tetőtér kihasználásáról, annak beépítéséről is dönteni. A tetőtér beépítéssel teret nyerünk. A

megújuló energiák használata is javasolt, a tetőfelületek alkalmasak lehetnek napelem elhelyezésére. A kis telekméretetek miatt nem javasolt összetett alaprajzú, tagolt épület építése. A hétvégi házak előkertjeit díszkertként használjuk és áttört kerítéssel mutassuk meg a kert szépségeit.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET - KÜLTERÜLET

Tiszajenőn jellemzően a beépítésre nem szánt területek a külterületi egybefüggő mezőgazdasági területek, melyeket telephelyek, természetes vízfolyás, erdősávok szabdalnak és tesznek egyedivé.

Az Alföldi településekhez hasonlóan Tiszajenőn is viszonylag nagy a külterület, ahol jellemző a mezőgazdasági területhasználat.

Tiszajenő természeti szépségei közé tartozik a Tisza folyó és ártéri galériaerdeje, valamint a Jászkarajenői puszták védett területe.

A külterület összefüggő iparterületén jellemzően összeszerelő tevékenységet folytatnak és a helyi munkaerő mellett a környékbeli településekről is járnak ide dolgozni. A település legnagyobb foglalkoztatója a RAMEXA vállalkozás.

Ugyancsak a külterületen található a híres Mira ásványvíz termelő és palackozó üzem.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

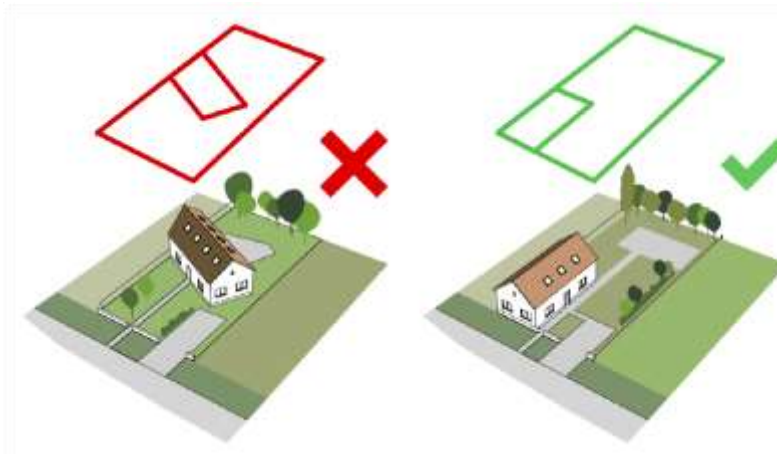

A kézikönyv fejezete segítség szeretne lenni, megfogalmazva a belterület sokszínűségét, de mégis egységes településképet, ajánlást próbál adni arra, hogy hogyan őrizhetjük meg Tiszajenő hangulatát, hogyan erősíthetjük a kialakult hagyományokat, hogyan építhetünk modern, de nem hivalkodó épületet.

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

Az általános településrészen megállapíthatjuk, hogy egy- egy szabadon álló épülettől eltekintve jellemzően oldalhatáron álló beépítés alakult ki. Általában utcára merőleges, vagy sáttortetős épületek alakultak ki.

Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné. Az oldalhatáron álló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növényssával elválasztva a hátsó kert gazdálkodásra alkalmassá válik.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Tiszajenő ezen településrészén hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a településrészre a földszintes, földszint + tetőtérbeépítéses ház a jellemzők.

A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

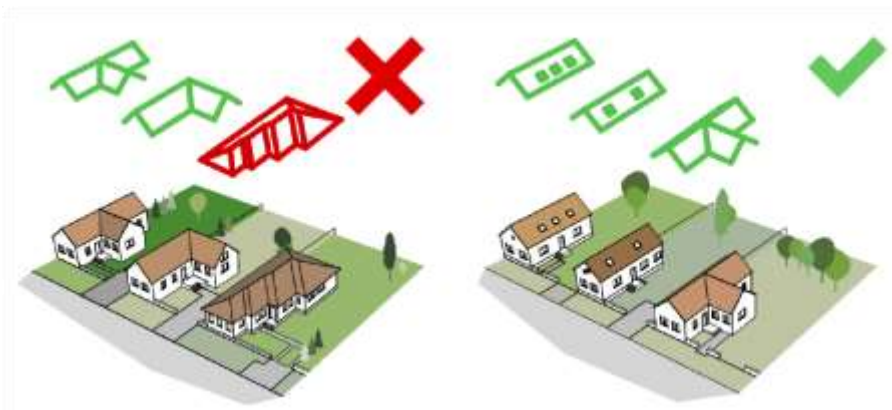
Az általános településrészen a tetőhajlásszög csak utca szakaszokon egyforma, azonban jellemzően egymáshoz közel szűk tartományban mozog a tetőhajlásszög. A településrésze nem jellemző a lapostető és javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

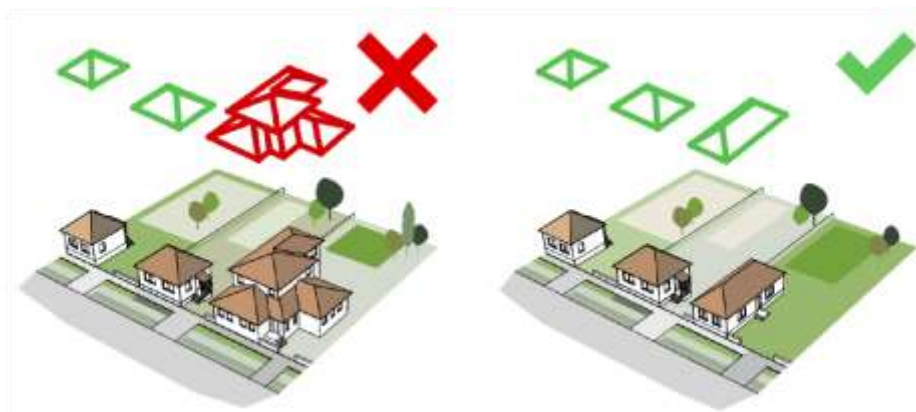
TETŐFORMA

Az általános településrészen a tetőforma változatos, megtaláljuk a nyeregtetőt jellemzően utcára merőlegesen és ennek kontyolt változatait, a sátoztetőt. Nem alakult ki manzardtető és javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezt a típust ne válasszák.

Javasoljuk az illeszkedés vizsgálatát, amennyiben az építendő épület körül utcára merőleges nyeregtető van, akkor ne válasszunk túl összetett tetőformát, hanem próbáljuk követni a hagyományos formavilágot.

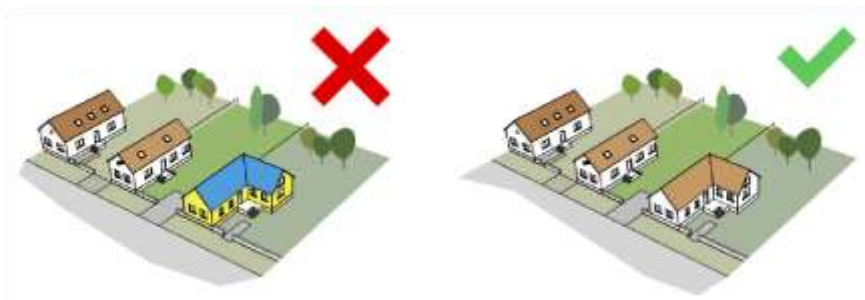

Amennyiben az utcarészleten sátoztetős épületek állnak, akkor oda modernebb köntösben újragondolva hasonló kerüljön és kerüljük a túl szabdalt, tördelt tetőformát.

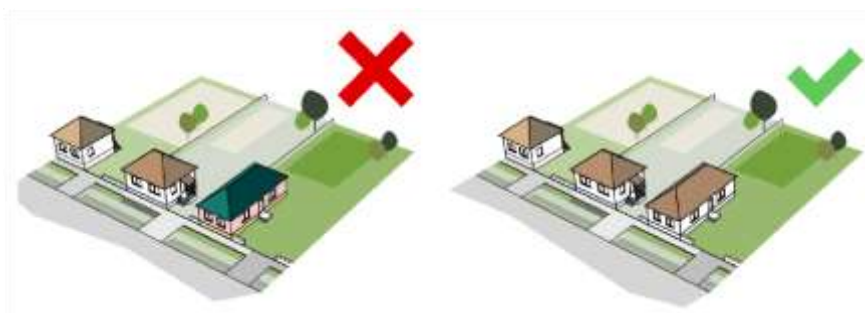

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Jellemzően elütő színű sötétebb lábazat világosabb pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a természetes, natúr cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

Az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

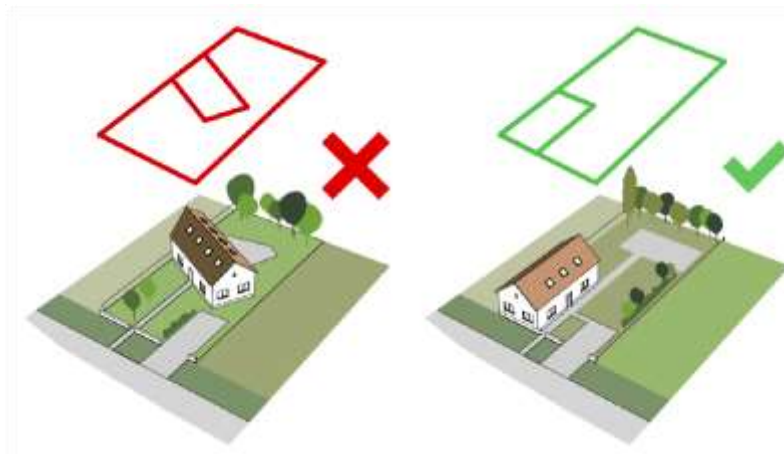

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A vegyes településrészen jellemzően oldalhatáron álló beépítés alakult ki. Utcára merőleges, utcával

párhuzamos, vagy
sátortetős épületeket
építettek.

Nem javasolható a
zárt sorú vagy ikres beépítés,
mert túlzottan zárttá válna
az utcakép és a
hagyományos rendet
megtörné.

Az oldalhatáron
álló telepítés kedvez a
telekhasználatnak, a
gazdálkodásra alkalmassá válik.

lakóépületet természetes növényssávvval elválasztva a hátsó kert

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrésze a földszintes, földszint + 1. emeletes ház jellemzők.

A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná. A földszint + 1 emeletes épülettől nagyobb épületet ne építsünk, mert nem jellemző a településre, és a kialakult arculatot megváltoztatná.

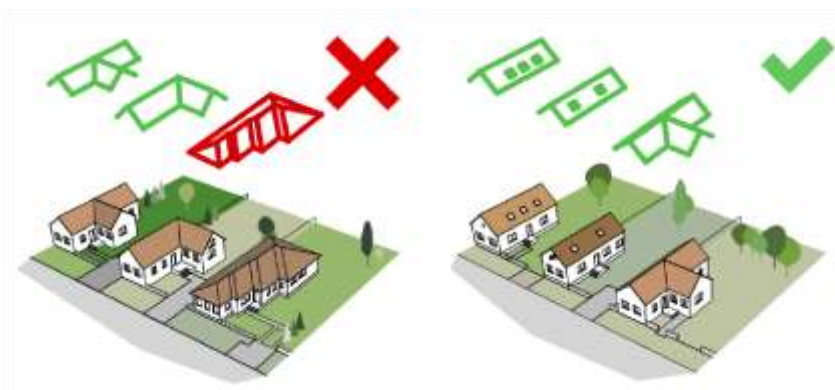
TETŐHAJLÁSSZÖG

A vegyes településrészen a tetőhajlásszög csak utca szakaszokon egyforma, azonban jellemzően egymáshoz közel szűk tartományban mozog. Nem jellemző a lapostető és ezen a településrészen nem alakult ki túl alacsony tetőhajlásszög sem. Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

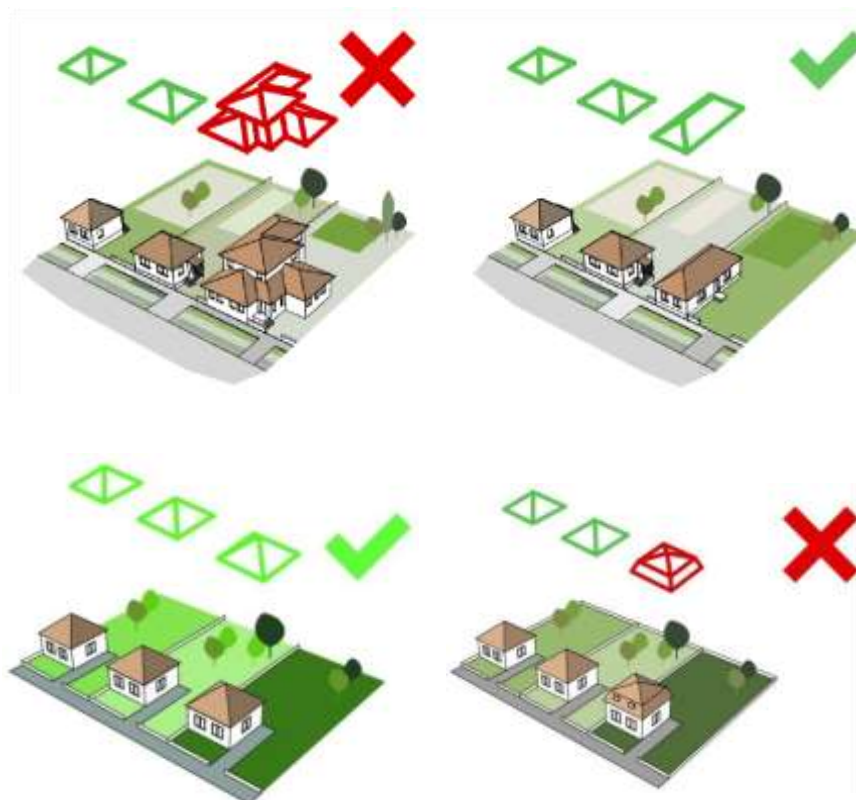

TETŐFORMA

A vegyes településrészen a tetőforma nagyon változatos, megtaláljuk a nyeregtetőt utcára merőlegesen és utcával párhuzamosan is. Nem alakult ki manzardtető és javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával együtt ezt a típust ne válasszák. Javasoljuk az illeszkedés vizsgálatát, amennyiben az építendő épület körül utcára merőleges nyeregtető van, akkor ne válasszunk túl összetett tetőformát, hanem próbáljuk követni a hagyományos formavilágot.

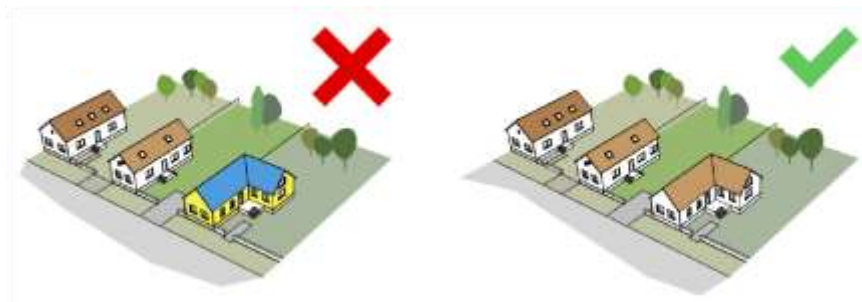

Amennyiben az utcarészleten sátor tetős épületek állnak, akkor oda modernebb köntösben újragondolva hasonló kerüljön és kerüljük a túl szabdalt, tördelt tetőformát, valamint a manzardtetőt.

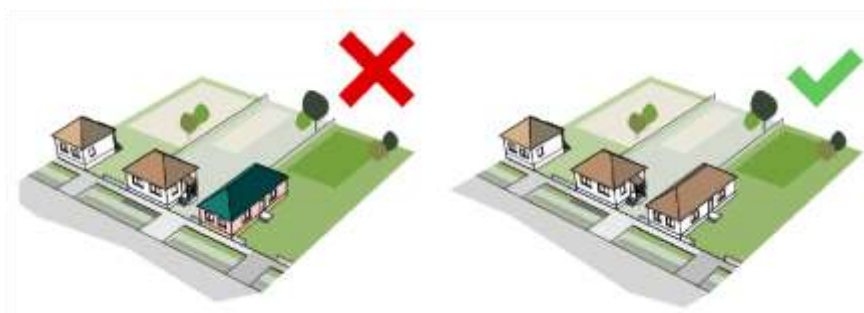

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően világos, nem rikító színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, harsány színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a természetes, natúr cserép a jellemző. Ne használjunk fém anyagokat, és mellőzzük a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

Az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. A településrészen élősvény kerítés, kerítéstakaró is kialakult, mely egy természetes átszellőzést biztosít és megvalósítja a ház és természet kapcsolatát. Kerüljük a teljesen zárt kerítés építését.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

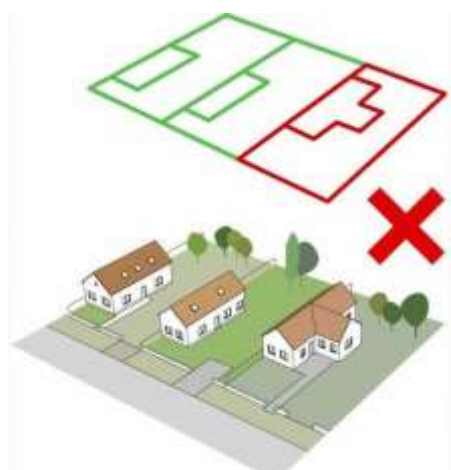
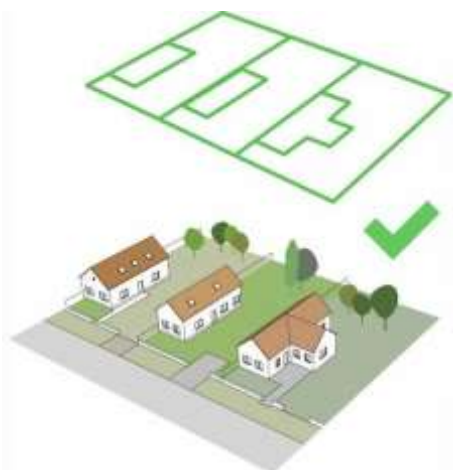
Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört
résszel

ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A legújabb kialakult településrészen oldalhatáron álló beépítés alakult ki, egyforma méretű előkerttel. Utcára merőleges, tetőtérbeépítéses épületeket építettek.

Nem javasolható a zárt sorú vagy ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné. Az oldalhatáron álló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növényssávval elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik.

ÉPÜLETMAGASSÁG

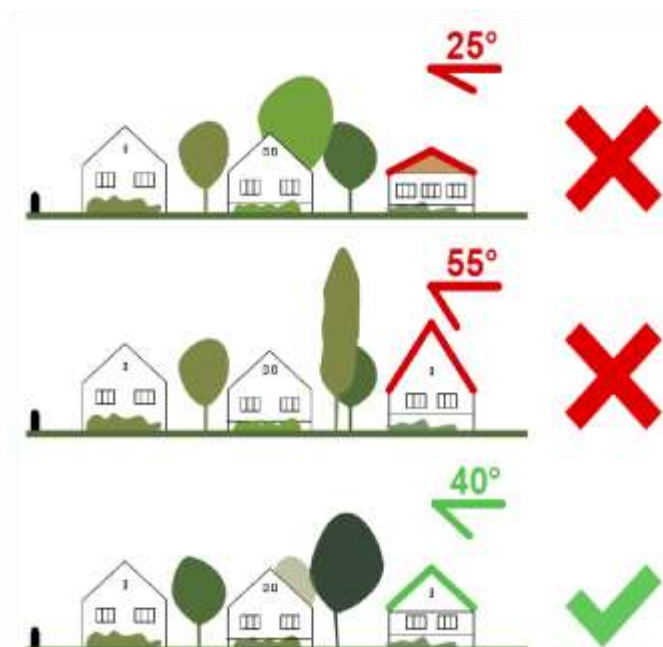
A településrészeire jellemzően a földszint + tetőtérbeépítéses ház a jellemző.

A kialakulthoz hasonlóan válasszuk meg az épületmagasságot, mert a túl nagy magasságbeli különbségek az utcaképet megváltoztatnák.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Az új építésű településrészen a tetőhajlásszög megközelítően egyforma. Nem jellemző a lapostető és ezen a településrészen nem alakult ki túl alacsony tetőhajlásszögű tető sem. Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

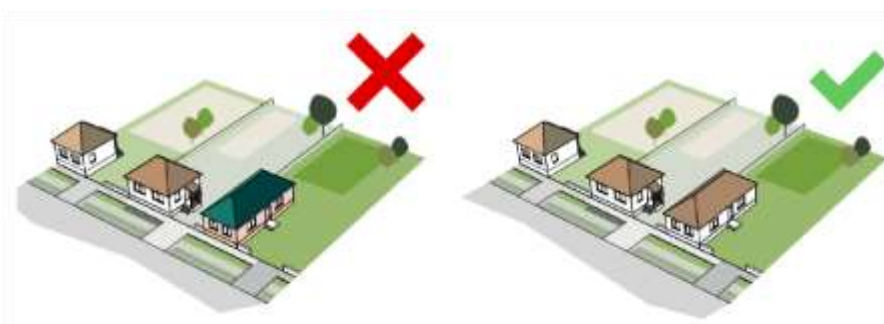

Az új építésű településrészen szinte csak utcára merőleges nyeregtetővel találkozunk. Nem alakult ki manzardtető és javasoljuk, hogy a túl összetett tetőformával és a lapostetővel együtt ezt a típust ne válasszák.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően világos, sárgás színárnyalatú falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, harsány színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, a természetes, natúr cserép a jellemző. Ne használjunk fém anyagokat, és mellőzzük a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

A településrésze az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni.

A településrészen élősvény kerítés, kerítéstakaró is kialakult, mely egy természetes átszellőzést biztosít és a megvalósítja a ház és természet kapcsolatát.

A jellemzően széles közterületen a kerítés elé gyakran sövényt, bokrokat, fákat ültetnek, ezáltal viszik közelebb az átmenetet a köz és magánterület között.

A településrészen kerüljük a teljesen zárt kerítés építését, mert nem jellemző, valamint a kert átszellőzését nem biztosítaná.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel

HÉTVÉGIHÁZAS ÜDÜLŐTERÜLET

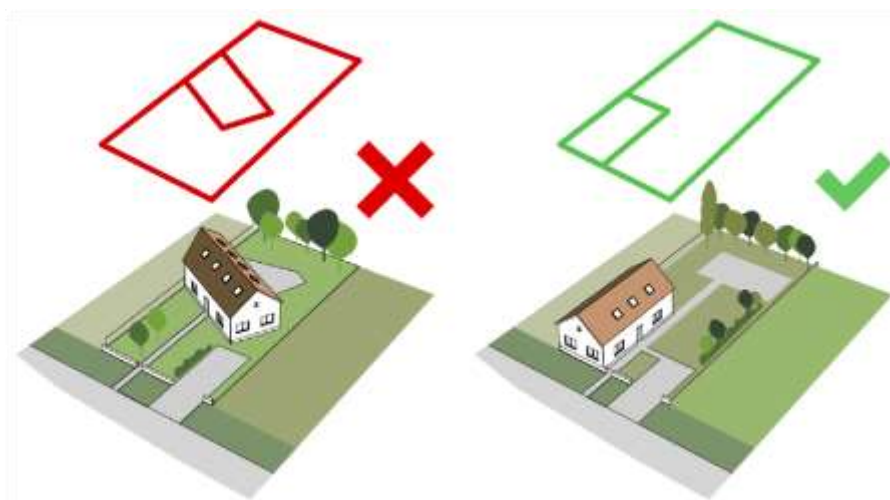
A belterület melletti egykori szőlőskertek mára átalakultak, jellemzően hétvégiházas területként használják. Az időszakos használat és a pihenő jelleg miatt kisebb telkeken, viszonylag közel egymáshoz apró épületek épültek. Ezeken a területeken is fontos, hogy a már kialakult utcaképbe illő épületek jöjjenek létre.

TELEPÍTÉS

Az egykori szőlő, ma hétvégi házas üdülő területen - néhány szabadon álló telepítést eltekintve – oldalhatáron álló épületelhelyezés az általános. Az épületek telken belüli elhelyezkedése utcával párhuzamos és arra merőleges gerincű.

Ezen a településrészen a hétvégiházak telepítése akkor megfelelő, ha utcával párhuzamos a homlokzati falszakasz, majd arra merőleges gerincű a tető. A telekhasználat és utcakép szempontjából az 5 méteres előkert a megfelelő, mert így az épület mögött marad hely a pihenő, vagy veteményes kertnek.

A telek közepére való telepítés nem ajánlott, mert az általános telepítési ritmust felborítja. Nem ajánlott továbbá az elforgatott épületelhelyezés sem.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A hétvégiházak területeken jellemző a földszintes és a földszint + tetőtérbeépítéses épület. A meglévő hétvégiházak közé hasonló épületmagasságot javasolunk.

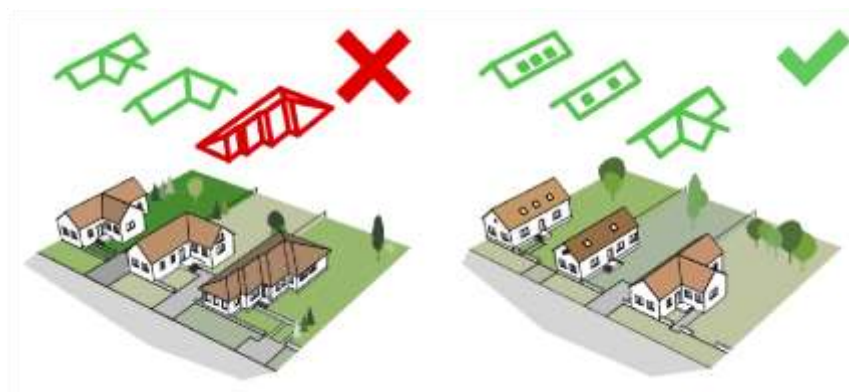
TETŐHAJLÁSSZÖG

A *hétvégi házas* részen tetőhajlásszög közel azonos 40-45 fokos. Erre a részre nem jellemző a lapostető és alacsony hajlásszögű tető, valamint az alpesi tető sem. Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

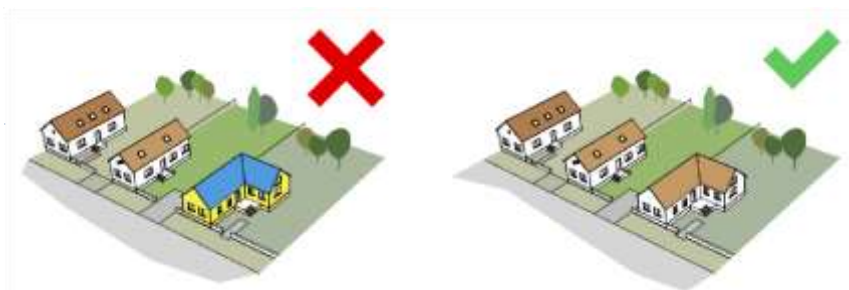
TETŐFORMA

Jellemzően utcára merőleges gerincű nyeregtető alakult ki, melyet továbbra is javasolt megőrizni. Kerülni kell a bonyolult tetőidomokat.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

üdülőterületen világos

ellemzően a *hétvégi házas* színű falazat alakult ki, nem hivatkozó

színekkel. Kerüljük a túl
élénk, rikító színek
használatát.

KERÍTÉS

Jellemzően a területen teljesen áttört kerítés alakult ki, általában fémből.

Továbbra is meg kell őrizni az áttört jelleget, kerüljük a teljesen zárt kerítés építését.

Áttört kerítések nádszövettel való
zárása nem javasolt

Teljesen áttört drótfonatos kerítés

ÉPÜLETRÉSZLETEK

Tiszajenőn több településrészt határoltunk le, azonban a település mérete, a településrészek jellege nem indokolja, hogy az épületrészleteket külön – külön mutassuk be, így együttesen kerülnek bemutatásra.

TORNÁCOK

Tiszajenőn nem jellemző a tornác. A régi típusú lakóházak zárt folyosóval, verandával épültek. Az átépítések miatt a veranda a legtöbb esetben teljesen beépült.

Az újabb típusú épületeknél a bejárat vagy kisebb szélfogóból vagy teraszból nyílik.

Javasolt a ház bejáratánál, mintegy zsilipszerűen szélfogót, teraszt vagy tornácot kialakítani, ami mintegy átmenet a kinti térből a benti tér felé. Az épület bejáratánál egy átmeneti zónát képez, így elkerülhetjük a belső tér hirtelen lehűlését télen és ugyanennek jótékony hatása nyáron is érződik, amikor a forróság nem árad be a lakásba.

AJTÓK, ABLAKOK

Sokszor mondják az ablak a ház „szeme”. Elképzelhetetlen a ház ablak nélkül, amely egyszerre jelenti a világosságot, a fényt, a kapcsolatot a külvilággal. Az ablakok is fejlődéstörténeten mentek át, az idők alatt sokat változtak.

Kezdetben kicsi, kétszárnyú, biztonsági okból beépített rácsú ablakok voltak, majd a ház növekedésével az ablak is növekedett. A kockaházaknál már háromszárnyú ablakok voltak, majd a modernebb épülettípusnál az ablakszárnyak is megnövekedtek.

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt, tömör épülettömeget ezzel nyitjuk meg, ez teremt kapcsolatot a külvilággal.

Régebben a sötétebb nyílászárók (barna, zöld) voltak elterjedve, majd egy időben fehér nyílászárók épületek be.

Javasoljuk a ház tömegéhez és színvilágához megválasztani a nyílászáró színét, lehetőleg hagyományos színek (fehér, barna, olajzöld) alkalmazását.

Az utca homlokzaton érdemes a sötétítés és napvédés módját is jól megválasztani, mert egy-egy spaletta, redőny, zsalugáter a ház díszé lehet.

A régebbi típusú ablakok körül is gyakran alkalmaztak homlokzati díszítést, kiemelve a homlokzat síkjából az ablakot.

A díszítések gyakran a lábazaton is megismétlődtek akár anyaguk, akár színük tekintetében.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Jellemzően a régi típusú házakat meszelték és a fertőtlenítés miatt is leggyakrabban fehér színűek, míg a lábazat eltérő sötét színű. A kockaházaknál a kőporozás terjedt el fehér vagy sárgás, drappos színvilággal. A modernebb épületek homlokzatfestékekkel felületkezelték és jellemzően sárgás színekkel színezik.

Javasoljuk a visszafogott színvilág alkalmazását, kerüljük a túl erős, rikító színek használatát.

RÉSZLETEK

A fűrészelt deszkaoromzat jellemző volt a régi típusú házakra.

A fa ablakok jellemzően faragottak, díszítettek.

KERÍTÉSEK

A kerítések Tiszajenőn sokfélék, azonban utcán belül magasságuk közel azonos és áttört kivitelűek. Anyaghasználat szerint találkozunk fémkerítéssel, falazott vagy beton lábazatú fémkerítéssel, de megfigyelhetünk áttört beton kerítést és olyant is, ahol a beton

lábaz
atot
és
oszlo
pok
közét
fa
palló
k
töltik
ki.

Kerítésünk lehetőleg áttört, az épülethez illő színvilágú és a szomszédos kerítésekhez alkalmazkodó magasságú legyen.

KERTEK

A belterületen jellemző a kertművelés. A csak kertes családházakból álló településen a ház elengedhetetlen tartozékai a kertek. Tiszajenőn jellemzően előkertes családházak épültek. Az előkert, mint virágoskert funkcionál vegyes, egyényári és évelő növények beültetésével.

A kertek egy része pihenőkert, füvesítéssel, néhány bokorral, cserjével.

A kertek másik nagy típusa a konyhakert, mely a család számára a mindennapok zöldségeit, gyümölcseit biztosítja.

Kertünk művelésénél törekedjünk a harmóniára, legyen esztétikus, rendezett a kert kialakítása.

5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK

Tiszajenő utcáit járva találkozunk az épületelhelyezéssel, megfigyelhetjük a jellemző beépítési módot, az épületmagasságokat a homlokzatok sokféleségét. A

közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, jellemző homlokzat magassághoz, tetőformához. A rendezett utcakép a település díszé. Nagyon fontos a gondozott utcák, terek látványa, mert ettől élhető és szerethető egy település. Gondosan válogassuk ki és ápoljuk az utcákon, tereken lévő növényzetet, mert ez egyúttal az ott lakók környezetük iránti igényességét is jelenti.

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK

*Hagyományos kockaház szépen
felújítva, arányos
homlokatszerkesztéssel,
színben harmonizáló
kerítéssel, visszafogott
színvilággal.*

Utcára merőleges nyeregvetős földszintes családház, megfelelő arányokkal, nem rikító színekkel.

Modern családiház igényes környezettel, megfelelő arányokkal, egymással harmonizáló színvilággal. A modern forma nem hivatkozik, megteremt a kertkapcsolatot. A kerítés illeszkedik a ház stílusához, áttört, az igényes előkert és közterület határolását mutatja. A kert és előkert igényes, a közterület kapcsolat biztosított. A közterületen lévő növényzet hasonló a díszkert növényvilágához.

A környezetrendezés szép példája, amikor az épület díszítése a homlokzaton egységes, a színvilág harmonikus és a rendezett közterület méginkább kiemeli az épületet, harmonikus hatást kelt. A részleteknél megfigyelhető az ablak körüli díszítés és a homlokzati díszítőelem egysége. A kerítés illeszkedik a ház színvilágához, bepillantást enged a kertbe, rálátást a házra.

Modern, tetőtér beépítéses családiház a kerítés, épület színharmóniájának biztosításával. A ház részlete, a terasz nemcsak funkcionálisan, de esztétikum szempontjából is jól kiegészíti az épületet. Az ablak körüli díszítések minden homlokzaton azonosak, diszkrétek, mégis jelzés értékűen kiemelik az ablakot. A nagyobb szélességű telek lehetővé teszi, hogy keresztzárnyal az oldalkert felé nyissa az épületet. A terasz tartóoszlopai és a kerítés téglából falazott oszlopai megegyezők, így is biztosítva ház és kerítés egységes megjelenését.

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Tiszajenőn a sajátos építményfajtákhoz soroljuk a reklámhordozókat, a közterületi hirdetőfelületeket.

A reklámhordozók nagyon szép és ötletes példája a Szélkakas presszó cégére és a tetőn lévő szélkakas. A reklámtábla illeszkedik stílusában az épülethez, nem hivalkodó, ugyanakkor figyelemfelkeltő és esztétikus.

Természetes anyagból készített reklámtábla, mely a környezetében lévő kerítéssel harmonizál.

A belterületi műszaki berendezések között egyre jobban kezd elterjedni a klíma, melynek kültéri egysége elhelyezésénél igyekezzünk figyelembe venni az utcaképet, és lehetőleg ne a főhomlokzatra, hanem a műszaki lehetőségek szerint vagy a padlástér belső részébe, vagy a hátsó homlokzatra szereljük.

Napelemek alkalmazásánál a műemlék vagy helyileg védett épületeknél ne alkalmazzunk tetősíkra szerelhető napelemeket, próbáljunk alternatívát keresni az energiahasználat racionalizálására.

A külterületen a meglévő természeti értékek megőrzése a vonuló madarak védelme érdekében nem kívánatos villódzó, világító reklámtáblák elhelyezése. Amennyiben tájékoztató tábla, ismertető tábla kerülne elhelyezésre, akkor csak természetes anyagból készülő, környezetbe illő típust válasszunk.

Tiszajenő település arculatának megőrzése során vegyük figyelembe a meglévő értékeket, a kialakult településképet.

Új épület építése vagy felújítás során javasoljuk a kézikönyv átlapozását és a jellegzetes karakterek megőrzését, az utcakép figyelembevételét és az építészeti ajánlások megfontolását.

Megrendelő:

Tiszajenő Önkormányzat Képviselő – testülete

Készítette:

Kiszelovics Attila egyéni vállalkozó

Kiszelovics Ildikó településmérnök, városépítési, városgazdasági szakmérnök

Felhasznált irodalom:

- Tiszajenő község honlapja
- Hatályos településrendezési terv vizsgálati és alátámasztó munkarésze
(Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.)
- Adatok Szolnok Megye Történetéből (Szolnok Megyei levéltár, 1980)
- Örökségvédelmi hatástanulmány, régészeti munkarész (Dr. Csányi Marietta)
- TAK egyeztető felület építészeti útmutató ábrái (Lechner Tudásközpont)
- Magyarországhely minta településképi arculati kézikönyv

A fényképfelvételek:

2017. február - június hónapban készültek

Készült:

2017. július hó